

พุทธวิธีส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทย*

Buddhist Ways to Promote Thai Social Values

¹พระครูสาครสุทธิธรรม, ไอศูรย์ อินทร์เพชร และ ประเวศ อินทองปาน

¹Phrakhrusakornsuthidham, Isoon Inpecha nd Praves Intongpan

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author. E-mail: somkid_101@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมในสังคมไทย 2) เพื่อสังเคราะห์ค่านิยมในสังคมไทยตามหลักพระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการปฏิบัติตามหลักพุทธวิธีส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทย โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร รวบรวม เรียบเรียง วิเคราะห์เนื้อหาเพื่อการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่านิยมในสังคมไทยเป็นบรรทัดฐานที่ถูกใช้เป็นฐาน “ค่านิยม” ว่าเป็นความเชื่อหรือความรู้สึกนึกคิดของบุคคลมีช่วงระยะเวลาในการสร้างและดำเนินจนกลายเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มีพื้นฐานองค์ประกอบสำคัญจากการส่งเสริมคุณธรรม 4 ประการ คือ 1. การรักษาความสัจ ความจริงใจ 2. การรู้จักข่มใจอยู่ในความดี 3. การอดทน อดกลั้นและอดออม 4. รู้จักละวางความชั่วทุจริต 2) ค่านิยมทางพระพุทธศาสนานั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอันเป็นมรดกตกทอดของชนบธรรมนิยมประเพณีไทยตลอดจนถึงลัทธิและความเชื่อที่สั่งสมเป็นวัฒนธรรม 4 ด้าน คือ คติธรรม เนติ วัตรธรรมและสหธรรม 3) แนวทางการส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทยตามหลักพุทธธรรมที่ทำให้เกิดค่านิยมที่จะปลูกฝังสร้างเสริมค่านิยม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี คือแนวทางการส่งเสริมค่านิยมตามหลักกตัญญูกตเวทิตี หลักเบญจศีล เบญจธรรม หลักสุจริต หลักจาคะ และหลักสันโดษ

คำสำคัญ: พุทธวิธี; การส่งเสริม; ค่านิยมในสังคมไทย

Abstracts

This research aims to focus mainly on 3 following subjects: 1) to study the concept of Thai social values, 2) to synthesize Thai social values according to Buddhist principles, and 3) to propose the guidelines to follow the Buddhist principles to promote Thai social values. This is documentary research. The research findings showed that in Thai society values are basically regarded as the foundation of people's faith or feeling which are being observed from time to time till becoming the ways of life where essential factors to promote four kinds of virtue are encouraged as follows: 1) truthfulness, 2) forbearance, 3) moderation, and 4) avoidance of bad action. Those values are a part of the culture in some ways and thereby becoming tradition, doctrines and faith. In this matter, four dimensions of culture, morality, law, materiality, and co-morality, are found where the guidelines to promote Thai social values in accordance with Buddhist tenets are raised resulting in providing the ways of live daily life, such as the ways to promote the principle of gratitude, five precepts, five moralities, good actions, generosity, and moderation respectively.

Key Words: Buddhist methods; Promote; Thai social values

บทนำ

ค่านิยมของสังคมไทยในปัจจุบันนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปมากไม่ว่าจะเป็นไปในรูปแบบต่างๆ ตามสภาพสิ่งแวดล้อมและกาลเวลา มีการติดต่อค้าขาย สัมพันธ์ทางการทูตกับต่างประเทศ การช่วยเหลือทางด้านเทคโนโลยีแก่สถาบันการศึกษา ทำให้มีการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองมากขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ค่านิยมตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคม คำว่า “ค่านิยม” คือสิ่งที่บุคคลหรือสังคมยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง” (Royal Institute, 2002) โดยทั่วไปแล้วค่านิยมมักจะส่งผลดีต่อสังคม เพราะเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมให้การยอมรับว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง เช่น ความกตัญญู ความขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ค่านิยมบางอย่างก็ไม่ได้ก่อให้เกิดผลดี เช่น การขาดระเบียบวินัย ไร้ความสามัคคี นิยมความหรูหรา นิยมจัดเลี้ยงสังสรรค์ เป็นต้น ซึ่งค่านิยมเหล่านี้จะแปรเปลี่ยนไปตามความต้องการของแต่ละบุคคลเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็มีส่วนทำให้เกิดค่านิยมใหม่ๆ ได้เช่นกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าค่านิยมเป็นได้ทั้งเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้นค่านิยมจึงมีความสำคัญต่อความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม เพราะหากสังคมที่มีค่านิยมที่พึงประสงค์จะทำให้สังคมนั้นเจริญก้าวหน้า แต่หากสังคมใดที่มีค่านิยมไม่พึงประสงค์ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ (Office of the National

Culture Commission, 2000) ตลอดจนให้ความสำคัญกับความหลากหลายวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มความเข้าใจในทุกวัฒนธรรม (Kamales, 2019)

ค่านิยมเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมได้ในสังคมยึดถือปฏิบัติตามกันมาช้านาน เรียกได้ว่าเป็นพฤติกรรมสังคมหรือนิสัยสังคมจนเกือบจะกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไป โดยที่มิได้พิจารณาให้ต้องแก่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ดีหรือชั่ว เป็นคุณหรือเป็นโทษ เป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ เป็นผลดีหรือผลเสียแก่บุคคลหรือประเทศชาติบ้านเมืองในส่วนรวมหรือไม่ อย่างไรก็ตามความจริงแล้วสังคมไทยได้ถูกหล่อหลอมด้วยประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของบรรพบุรุษประกอบกับการยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจมาช้านาน ทำให้ค่านิยมของคนไทยเป็นไปในทางสูงส่งมาโดยตลอด แต่เมื่อมีกระแสแห่งคลื่นวัฒนธรรมต่างชาติ โดยเฉพาะจากประเทศตะวันตกหรือประเทศที่เจริญมั่งคั่งด้วยเศรษฐกิจ และวัตถุนิยมเข้ามาในประเทศไทย ย่อมกระทบถึงรากฐานของวัฒนธรรม และค่านิยมแบบดั้งเดิมของสังคมไทย ประกอบกับการผิดเคืองทางเศรษฐกิจที่สาเหตุส่วนใหญ่ เกิดจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นแต่ทรัพยากรของชาติมีเท่าเดิมหรือลดปริมาณลง ทำให้คนในชาติต้องดิ้นรน แข่งขัน และกอบโกยผลประโยชน์ใ้ตนมากยิ่งขึ้น กลายเป็นคนเห็นแก่ตัว มีใจคับแคบต่อผู้อื่นไปโดยปริยาย ในที่สุดก็กลายเป็น ค่านิยมไทยประกอบด้วย 10 มิติ ได้แก่ 1) การให้ความสำคัญกับตัวเองหรือบุคคล 2) ภาวะบุญคุณ 3) การปรับตัวเข้ากับโอกาสและสิ่งแวดล้อม 4) ความสัมพันธ์และคุณธรรมทางสังคม 5) ความมั่งคั่งร่ำรวย 6) การมีความรู้ความสามารถ 7) อำนาจนิยม 8) พุทธศาสนา 9) การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และ 10) ความสนุกสนาน (Chuatong, N. and Rojchanaprayont, R. (2016)

ค่านิยมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากต่อวิถีชีวิตคนไทย จะต้องมีการเสริมสร้างค่านิยมที่ดีแก่เด็กเยาวชน โดยอาศัยบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของเด็กเยาวชน ค่านิยมที่ไม่ควรปลูกฝังให้กับประชาชนในสังคมไทยคือค่านิยมที่ไม่เหมาะสมกับสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการขาดระเบียบวินัย การทำอะไรตามใจรักกติกาลง เช่นคำพูดที่ว่า"ทำอะไรได้ตามใจคือไทยแท้" นับถือวัตถุมากกว่าคุณธรรม จริยธรรม เหนียงห่าศีลธรรม ทำบุญเอาหน้า เป็นต้น แต่ควรปลูกฝังค่านิยมที่เหมาะสมกับสภาพของสังคมไทย โดยเฉพาะ การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของสังคมไทยเอาไว้ ไม่ว่าจะเป็นงานวันมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษา วันออกพรรษา วันปีใหม่วันเด็กแห่งชาติ วันครูแห่งชาติ วันสงกรานต์ วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ เป็นต้น วัฒนธรรมประเพณีสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ สถาบันการศึกษา หน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมควรร่วมด้วยช่วยกันจึงจะทำให้สืบสานประเพณีวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่ชาติไทยได้

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมหลายประเภทที่จัดว่าเป็นพื้นฐานของค่านิยมของสังคมได้ ไม่ว่าจะเป็นหลักฆราวาสธรรม การครองเรือน ครองชีวิตของคฤหัสถ์ (Thai Tipitakas/15/246/354) คือ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง ทมะ การข่มใจ ฟิกนียส ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมที่จะร่วมมือ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือ เอาแต่ใจตัว (Phra Brahmamagunabhorn (P.A. Payutto), 2016) การจะมีค่านิยมที่ดีนั้นต้องอาศัยกัลยาณมิตรที่เป็นบุคคลที่มีความพร้อมทั้งคุณธรรม สร้างสรรค์ประโยชน์สุขและคุณธรรมความดีงามต่างๆ ให้แก่บุคคลรอบข้างด้วยความเข้าใจจนเป็น

แรงเหวี่ยงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาไปสู่ประโยชน์และความสุขในระดับต่างๆ โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนตลอดจนถึงสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลส่งเสริมการพัฒนาชีวิตได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนมีอุดมคติ ความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติ พร้อมเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิต ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาตนและสังคม มีทักษะการใช้ชีวิตในสังคม (Peuchthonglang, 2018, Phrakhrusangharak Chakkit Phuripanyo, 2018) พระพุทธศาสนานั้นมีหลักธรรมในการส่งเสริมทางความเจริญ ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และวัตถุเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์มีหลักการทั้งหมดที่จะสร้างเสริมภาพในชีวิตของทุกคนเพื่อให้คนมีความอิสระอย่างแท้จริง (Huaihongthong, 2019)

ดังนั้น จึงต้องมีการปลูกเร้ากันขึ้นมาใหม่ให้คนในชาติหันมาใส่ใจค่านิยมอันดีงามที่มีมาแต่เดิม กล่าวคือ ไม่ใช่ปลูกฝังขึ้นมาใหม่ เพราะมีมาแต่เดิมแล้ว แต่เป็นการปลูกเร้า และปลูกฝังให้แก่อนุชนรุ่นใหม่ เพื่อให้รู้คุณค่า และยึดถือเป็นหลักประจำใจในการดำเนินชีวิต เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของคนไทยและสังคมไทย เสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี การสร้างความสามัคคี การให้ความเคารพยำเกรงต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว การเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น และการมีส่วนร่วมกันในกลุ่มชน (Pherakhruthaikitjaruk and Pherakhrubaidika Suwin Suvichano, 2019) เพราะค่านิยมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากต่อวิถีชีวิตคนไทย จะต้องมีการเสริมสร้างค่านิยมที่ดีแก่เด็กเยาวชน โดยอาศัยบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของเด็กเยาวชน เพราะความหมายในเป้าหมายในการดำเนินชีวิต คือการมีชีวิตที่ดีแต่การจะมีชีวิตที่ดีได้นั้น เมื่อพิจารณาจากปัจเจกบุคคลอาจทำให้เกิดความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว (Phramaha Khwanchai Kittimethi and Phramaha Weeratis Varinto, 2019)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความเป็นมาของค่านิยมของสังคมไทยในอดีตและค่านิยมที่จะต้องปลูกเร้า ปลูกฝังและเสริมสร้างขึ้นมาใหม่ในสังคมไทยในปัจจุบัน โดยการนำพุทธธรรมเข้าไปประยุกต์ใช้กับการส่งเสริม ซึ่งจะเกิดกระบวนการเรียนรู้ วิธีการและขั้นตอนนำไปประพฤติปฏิบัติ เป็นค่านิยมที่ดีงามและยั่งยืนในสังคมไทยในฐานะพุทธวิธีการส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาพุทธวิธีการส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทย
3. เพื่อเสนอแนวทางการปฏิบัติตามหลักพุทธวิธีส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทั้งในส่วนที่เป็นเอกสารข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary data) และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary data) ซึ่งมีขั้นตอน รายละเอียดดังต่อไปนี้

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ที่มุ่งเน้นการศึกษาวินิจฉัยจากเอกสาร และความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในปัญหาการวิจัย มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) จากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกาและปกรณ์วิเสส และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary sources) ได้แก่ หนังสือ ตำราวิชาการ งานนิพนธ์ ของนักวิชาการร่วมสมัย และเอกสารงานวิจัย บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปฏิบัติตามหลักพุทธวิธีส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทย

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) พระสงฆ์ นักวิชาการ นักการศาสนา ในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตามหลักพุทธวิธีส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทย หลักพุทธจริยธรรมในพุทธศาสนาเถรวาท

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและเอกสารทางวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในประเด็นด้านแนวทางการปฏิบัติตามหลักพุทธวิธีส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทย หลักพุทธจริยธรรมในพุทธศาสนาเถรวาท โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 แบบบันทึกเอกสาร ที่พัฒนาจากเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้บันทึกรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและรายงานการวิจัยเกี่ยวกับพุทธวิธีส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทย

3.2 แบบสัมภาษณ์ ที่พัฒนาขึ้นจากเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลหลักพุทธวิธีส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทย

3.3 เครื่องมือการวิจัย แบบสัมภาษณ์สร้างตามวัตถุประสงค์และผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพ (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียบร้อยแล้วจึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

4. การตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลนี้ได้ทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยมีการตรวจสอบทันทีว่า ข้อมูลที่เก็บด้วยการบันทึก และสัมภาษณ์ มีความสอดคล้องกับข้อเท็จจริงมากน้อยเพียงใดหรือไม่ อย่างไร

5. การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้จัดเก็บรวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในแต่ละประเด็นอย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้วก็จะนำข้อมูลมาจัดระบบเป็นหมวดหมู่ เรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ต่อจากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยได้จัดระบบหมวดหมู่ของการวิเคราะห์ เรียงตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทย พบว่า

ค่านิยมไทย คือ สิ่งที่สังคมไทยเห็นสมควรที่จะยึดถือหรือปฏิบัติให้มีความสำคัญเป็นเครื่องมือและบรรทัดฐานนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมโดยรวมสำหรับในส่วนของสถานการณ์ของค่านิยมไทย เราจะเห็นว่างานวิจัยชิ้นนี้มีความแตกต่างหลากหลายความเชื่อความคิดเมื่อผ่านกระบวนการวิเคราะห์ แยกแยะถึงประเด็นใจความสำคัญของค่านิยม ด้วยเหตุที่ค่านิยมมีความสำคัญมากในสังคมไทย เพราะส่งผลกระทบกระเทือนถึงความเจริญหรือความเสื่อมของสังคมและความมั่นคงของชาติ กล่าวคือ สังคมที่มีค่านิยมที่

เหมาะสมถูกต้อง เช่น ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี เป็นต้น สังคมนั้นย่อมจะเจริญก้าวหน้าอย่างแน่นอก สังคมใดที่มีค่านิยมไม่เหมาะสม เช่น รักอิสระเสรี ตัวใครตัวมันชอบสะดวกสบายพึ่งพาอาศัยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วย ฯลฯ สังคมนั้นจะเสื่อมลงและขาดความมั่นคงภายใน สังคมนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างค่านิยมที่เหมาะสมเป็นค่านิยมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมมากที่สุด ส่วนค่านิยมที่ไม่ก่อให้เกิดผลดีก็ควรที่จะหาวิธีการปรับปรุงแก้ไข เปลี่ยนแปลงค่านิยมเหล่านั้นเสีย ดังนั้นวิธีการที่จะให้ได้มาและสิ่งที่จะได้มา หรือผลที่จะเกิดขึ้นในสังคม จึงเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในสังคมไทยที่ทำให้เกิดค่านิยมที่จะปลูกฝังสร้างเสริมค่านิยมได้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี การพัฒนาค่านิยมของสังคมไทยย่อมขึ้นอยู่กับข้อกำหนดค่านิยมร่วม ก่อนว่าค่านิยมใดเป็นค่านิยมที่พึงปรารถนาของสังคมไทย จากนั้นควรมีปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว แล้วขยายให้เป็นระดับสังคมในที่สุด

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พุทธวิธีการส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทย พบว่า

ค่านิยมชาวพุทธที่เป็นที่แพร่หลายมาก ได้แก่ 1) ค่านิยมแห่งทาน การให้การบริจาครู้สึกกันว่าจะยอมรับได้ว่าเป็นค่านิยมทางพุทธศาสนา จะเห็นด้วยหรือไม่ตอนท้ายเราค่อยมาได้เถียงกันอีกทีหนึ่ง ค่านิยมแห่งทานนี้เห็นได้ชัดว่าเป็นค่านิยมของไทย ซึ่งเป็นค่านิยมพุทธ 2) ค่านิยมแห่งคุณค่าของชีวิต คือ ความเป็นโสดาบัน หรือ โสดาปัตติผล ประเสริฐกว่าแม้แต่ความเป็นเอกราชบนผืนแผ่นดิน แม้แต่การไปสวรรค์ไปเทวโลก แม้แต่อิสราธิปไตยในโลกทั้งหมด ค่านิยมนี้มีความหมายอย่างไร ค่านิยมนี้หมายความว่า การปรับปรุงชีวิตของเรานี้มีคุณค่ามากกว่าผลได้ภายนอกทั้งหมด ไม่ว่าลาภ ยศ สรรเสริญ ความมั่งมี ความยิ่งใหญ่ การปรับปรุงชีวิตนี้เป็นสิ่งสำคัญสุดยอด เข้ากับเรื่องการฝึกตนเมื่อคืนนี้ ถ้าเราสร้างค่านิยมนี้ได้ เราก็จะเข้าถึงค่านิยมพุทธศาสนาอย่างอื่นได้ เพราะอันใดที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าเป็นสิ่งประเสริฐ ในคตินิพพานถือว่า เป็นสุดยอดดีเลิศ ที่สำรวจมานี้ก็มีหลายอย่าง ตามที่อาตมาได้อธิบายมาตั้งแต่ต้น ก็มายุติว่าการบรรลุโสดาปัตติผลนี้ถือว่าสำคัญยิ่งกว่าการได้เป็นผู้มีอำนาจ ยิ่งกว่าการได้รับการกราบไหว้บูชา ยิ่งกว่าสิ่งที่เป็นโลกธรรม ซึ่งเป็นความสำเร็จภายนอก นี่คือการเห็นคุณค่าชีวิตของมนุษย์ การที่จะคิดปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้น ถ้าแต่ละคนมีค่านิยมนี้ ก็เท่ากับว่า แต่ละคนเห็นคุณค่าของการเข้าใจในชีวิตของตนเอง พยายามปรับปรุงส่งเสริมคุณค่าของชีวิต การที่จะไม่ทำชั่ว เพราะจะเป็นการทำลายคุณค่าของชีวิต ถ้าเราเห็นคุณค่าของชีวิตสุดยอดแล้วเราจะไม่กล้าทำความชั่ว เพราะกลัวจะมาทำลายคุณค่าชีวิต และเราจะต้องพยายามทำความดี ปรับปรุงส่งเสริมให้ชีวิตเจริญงอกงามขึ้นจนบรรลุถึงความดีงามหรือประโยชน์สูงสุด ได้ยกตัวอย่างมาเสนอเพียงบางประการให้เห็นเค้าโครงแนวการอธิบาย ดังนี้

1) การส่งเสริมค่านิยมด้านกตัญญูโดยการใช้หลักกตัญญูทศกัณฑ์การส่งเสริมค่านิยมด้านกตัญญูเป็นการส่งเสริมให้คนในสังคมสร้างวัฒนธรรมอันดีงามต่อกันในสังคมที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้มองเห็นความสำคัญคุณค่าของค่านิยมด้านความกตัญญูทศกัณฑ์ควรที่จะได้รับการส่งเสริมเป็นอันดับแรกเพราะว่าสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปในทางเทคโนโลยีมากกว่าค่านิยมในด้านจิตใจจะต้องได้รับการพัฒนาให้มากขึ้นทางพระพุทธศาสนาจึงมองเห็นว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะช่วยเป็นแรงบันดาลใจในการส่งเสริมมนุษย์ได้เป็นอย่างดีเพราะว่าธรรมะสามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมได้เป็นอย่างดีและสามารถเป็นเครื่องยึดถือ

ปฏิบัติให้เป็นไปตามธรรมเนียมอย่างเป็นรูปธรรมได้โดยการได้ถือความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวกำหนดในการปฏิบัติเพื่อให้ค่านิยมเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

2) การส่งเสริมค่านิยมด้านศีลธรรม จริยธรรมโดยการใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม การประยุกต์ใช้หลักเบญจศีลและเบญจธรรมในการส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรมแก่คนในสังคมเพื่อส่งเสริมค่านิยมไทยที่ดียังมาต่อกันในสังคม จะต้องประกอบด้วยหลายประการ ซึ่งต้องอาศัยผู้บริหารองค์กรทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมใจในการกำหนดแนวทางและวิธีการส่งเสริมให้กับคนในสังคมพุทธจริยศาสตร์นั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม จะเห็นได้ว่า ศีลธรรมและจริยธรรมเป็นหลักของความคิด ความงาม ความถูกต้อง ในการแสดงออกทั้งกาย วาจาใจ ของแต่ละบุคคล ซึ่งยึดมั่นไว้เป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย ซึ่งอาจส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมจริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่แสดงออกถึงความดีงามทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ต่อสังคมและต่อการพัฒนาประเทศชาติ

3) การส่งเสริมค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ เสียสละโดยการใช้หลักสุจริต 3 ความสุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง คนจะดีหรือไม่ดีให้ดูที่การประพฤติว่ามีความสุจริตหรือไม่ สังคมใดก็ตามถ้าหากขาดความสุจริตแล้วสังคมนั้นก็ไม่ว่าอะไรจากสัตว์ทั้งหลาย ถือได้ว่าเป็นยุคที่เสื่อมที่สุดก็ได้ ความทุจริตผิดศีลธรรมเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุด ไม่รู้ว่าอะไรดีอะไรไม่ดี อะไรควรทำอะไรไม่ควรทำไม่มีความละอายต่อความชั่วกลัวบาปขาดจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น เรียกว่าประพฤติชั่ว ทางกาย วาจา และใจความประพฤติสุจริตจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของสังคมที่เจริญแล้ว

4) การส่งเสริมค่านิยมด้านความเสียสละโดยการใช้หลักจาคะ หลักจาคะนั้น คือความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน หรือคือการให้นั่นเอง จาคะนั้นมีความหมายรวมถึงรู้จักสละสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นด้วย ซึ่งโดยปกติของชีวิตคู่กัน เราต้องช่วยเหลือเกื้อกูลคนรักของเราตลอดเวลา เรียกว่าต้องแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการแสดงออกถึงการยอมรับความแตกต่าง การเข้าใจในอีกฝ่าย และความอดทนอดกลั้นในความผิดที่คู่รักได้ก่อขึ้น ไม่คิดแค้น ไม่คิดเอาคืน มีแต่ความรักให้กันและพร้อมที่จะฝ่าฟันอุปสรรคด้วยกันอีกครั้ง ดังนั้น การให้อภัยจึงเป็นจุดรวมของ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการปฏิบัติตามหลักพุทธวิธีส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทยพบว่า

ความเป็นอิสระทางใจหรือความไม่ยึดมั่นถือมั่น เป็นค่านิยมสำคัญในทางพระพุทธศาสนาที่จะต้องทำให้กระจ่างชัด ชาวพุทธหน้าที่ใหม่ที่จะต้องมาพิจารณาเรื่องค่านิยมว่า ในฐานะที่เราทำหน้าที่ของอุบาสก อุบาสิกา การที่เราจะทำหน้าที่นี้ได้อย่างจริงๆ จังๆ สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งก็คือ จะต้องตกลงกันให้ได้ว่า ชาวพุทธเราควรมีค่านิยมอะไรบ้าง อะไรเป็นค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง อะไรเป็นค่านิยมพุทธแท้จริง เมื่อตกลงหรือกำหนดได้แล้ว ก็ต้องเริ่มปฏิบัติให้เป็นเรื่องจริงหรือเป็นของมีจริงขึ้น โดยเฉพาะก็ต้องเป็นผู้นำในการสร้างค่านิยมพุทธ ที่แสดงออกในความประพฤติ การปฏิบัติ การดำเนินชีวิต เพื่อจะนำให้คนอื่นมีความเชื่อถือ มีความนิยมนับถือ ผู้วิจัยจึงสรุปแนวทางปฏิบัติในกระบวนการส่งเสริมในสังคมไทยให้เข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืน คือ 1) การสร้างระบบการรับรู้ค่านิยมในสังคมไทย 2) การสร้างเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อค่านิยมใน

สังคมไทย 3) การสร้างเสริมความตระหนักในคุณค่าของค่านิยมในสังคมไทย 4) การสร้างการยอมรับค่านิยมในสังคมไทย และ 5) การสร้างแบบแผนพฤติกรรมตามค่านิยมในสังคมไทย ส่วนเป้าหมายการส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทยที่ต้องได้รับการปลูกฝังค่านิยมทางวัฒนธรรมที่พึงงามของสังคมไทยในระดับบุคคล ระดับครอบครัว และ ระดับสังคม

การส่งเสริมค่านิยมถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะได้รับการพัฒนาโดยการนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ในการสร้างความเชื่อในด้านค่านิยมให้เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมได้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาใช้กับการส่งเสริมค่านิยมได้ ดังนี้

1) การส่งเสริมค่านิยมด้านกตัญญูโดยการใช้หลักกตัญญูทศกัณฑ์การส่งเสริมค่านิยมด้านกตัญญูเป็นการส่งเสริมให้คนในสังคมสร้างวัฒนธรรมอันดีงามต่อกันในสังคมที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้มองเห็นความสำคัญคุณค่าของค่านิยมด้านความกตัญญูทศกัณฑ์ที่จะได้รับการส่งเสริมเป็นอันดับแรกเพราะว่าสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปในทางเทคโนโลยีมากกว่าค่านิยมในด้านจิตใจจะต้องได้รับการพัฒนาให้มากขึ้นทางพระพุทธศาสนาจึงมองเห็นว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะช่วยเป็นแรงบันดาลใจในการส่งเสริมมนุษย์ได้เป็นอย่างดีเพราะว่าธรรมะสามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมได้เป็นอย่างดีและสามารถเป็นเครื่องยึดถือปฏิบัติให้เป็นไปตามธรรมเนียมอย่างเป็นรูปธรรมได้โดยการได้ถือความเชื่อทางพระพุทธศาสนามาเป็นตัวกำหนดในการปฏิบัติเพื่อให้ค่านิยมเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

2) การส่งเสริมค่านิยมด้านศีลธรรม จริยธรรมโดยการใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมการประยุกต์ใช้หลักเบญจศีลและเบญจธรรมในการส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรมแก่คนในสังคมเพื่อส่งเสริมค่านิยมไทยที่พึงงามต่อกันในสังคม จะต้องประกอบด้วยหลายประการ ซึ่งต้องอาศัยผู้บริหารองค์กรทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมใจในการกำหนดแนวทางและวิธีการส่งเสริมให้กับคนในสังคมพุทธจริยศาสตร์นั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม จะเห็นได้ว่า ศีลธรรมและจริยธรรมเป็นหลักของความดี ความงาม ความถูกต้อง ในการแสดงออกทั้งกาย วาจาใจ ของแต่ละบุคคล ซึ่งยึดมั่นไว้เป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย ซึ่งอาจส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมจริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่แสดงออกถึงความดีงามทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ต่อสังคมและการพัฒนาประเทศชาติ

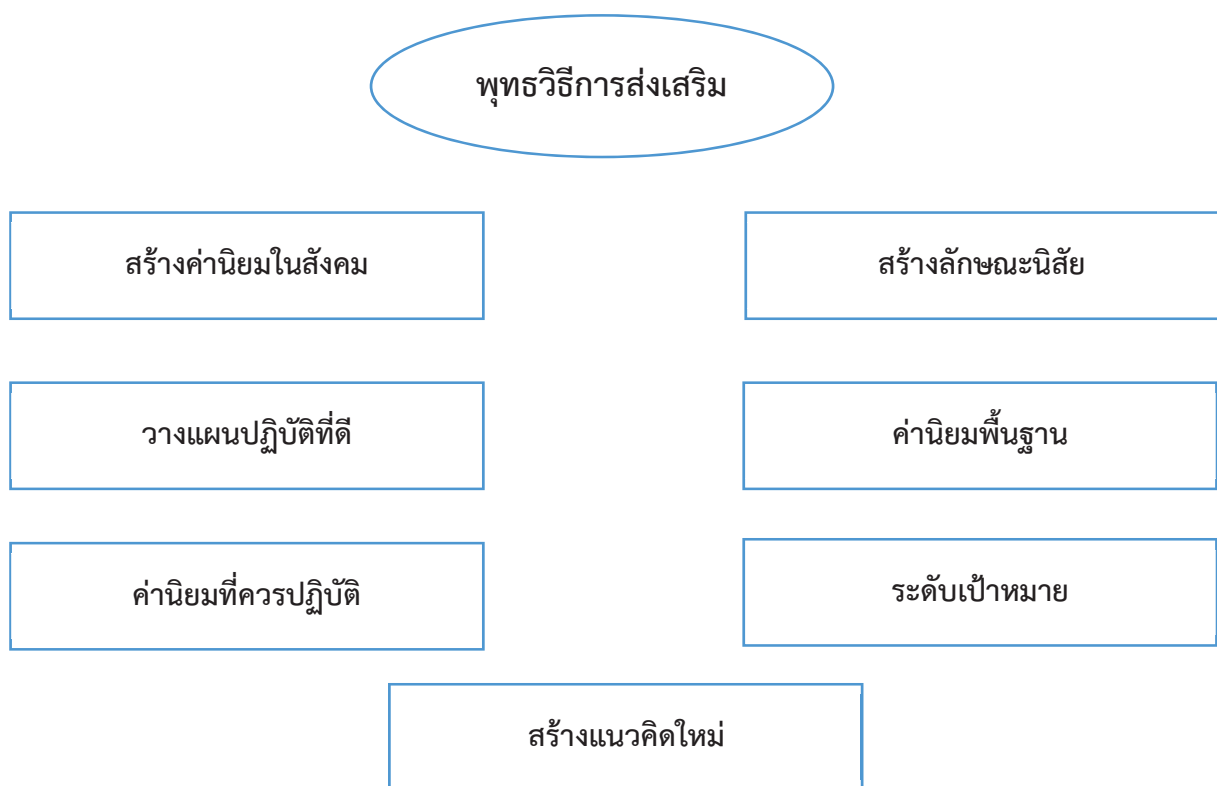
3) การส่งเสริมค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ เสียสละโดยการใช้หลักสุจริต 3 ความสุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง คนจะดีหรือไม่ดีให้ดูที่การประพฤติว่ามีความสุจริตหรือไม่ สังคมใดก็ตามถ้าหากขาดความสุจริตแล้วสังคมนั้นก็ไม่ต้องอะไรจากสัตว์ทั้งหลาย ถือได้ว่าเป็นยุคที่เสื่อมที่สุดก็ได้ ความทุจริตผิดศีลธรรมเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุด ไม่รู้ว่าอะไรดีอะไรไม่ดี อะไรควรทำอะไรไม่ควรทำไม่มีความละอายต่อความชั่วกลัวบาปขาดจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น เรียกว่าประพฤติชั่ว ทางกาย วาจา และใจความประพฤติสุจริตจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของสังคมที่เจริญแล้ว

4) การส่งเสริมค่านิยมด้านความเสียสละโดยการใช้หลักจาคะหลักจากะนั้น คือความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน หรือคือการให้นั่นเอง จากะนั้นมีความหมายรวมถึงรู้จักสละสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นด้วย ซึ่งโดยปกติของชีวิตคนนั้น เราต้องช่วยเหลือเกื้อกูลคนรักของเราตลอดเวลา เรียกว่าต้องแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและ

กัน เป็นการแสดงออกถึงการยอมรับความแตกต่าง การเข้าใจในอีกฝ่าย และความอดทนอดกลั้นในความผิดที่คู่รักได้ก่อขึ้น ไม่คิดแก้แค้น ไม่คิดเอาคืน มีแต่ความรักให้กันและพร้อมที่จะฝ่าฟันอุปสรรคด้วยกันอีกครั้ง ดังนั้น การให้อภัยจึงเป็นจุดรวมของ สัจจะ ทมะ ชันติ จาคะ ที่กล่าวไปแล้วด้วย

5) การส่งเสริมค่านิยมด้านการรักษาวัฒนธรรมประเพณี โดยการใช้หลักสันโดษการรักษาวัฒนธรรมประเพณีตามหลักสันโดษนั้นจะต้องส่งเสริมค่านิยมให้เกิดกับมนุษย์ในสังคมเพื่อการสร้างความสำเร็จในการดำรงไว้ซึ่งการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบแบบอย่างที่ดีต่อสังคมไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำหลักสันโดษทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมให้เยาวชนหรือประชาชนในสังคมปฏิบัติตามเพื่อเป็นการส่งเสริมค่านิยมที่พึงามต่อสังคมในปัจจุบัน เมื่อว่าโดยสรุป สามารถเสนอเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

สรุป

แนวทางในการพัฒนาค่านิยมในสังคมไทยมีหลายวิธีการ ด้วยกันซึ่งเป็นแนวทางพัฒนาที่น่าสนใจที่จะพัฒนาค่านิยมให้เป็นที่ยอมรับในสังคมไทยซึ่งทุกคนในสังคมต้องให้ความสำคัญแก่การพัฒนาค่านิยมถือเป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง ครู และผู้นำชุมชน และผู้นำทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าในสถานศึกษาใด ระดับการศึกษาใด องค์กรใดต้องได้รับการพัฒนาค่านิยมในสังคมอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าในด้านต่างๆ จะมีส่วนในการพัฒนาค่านิยมตามฐานะแห่งความเป็นผู้นำทั้งภายในและภายนอกเพราะว่าค่านิยมเป็นเครื่องชี้ทิศทางและลักษณะความประพฤติของคนในสังคมในทางที่พึงาม เป็นที่ยอมรับของสังคมและตนเอง หากชุมชนหรือองค์กรใดได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาไปตามแนวทางที่ถูกต้องแล้วสังคมก็จะเกิดความสงบสุข ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

References

- Chuatong, N. and Rojchanaprapayont, R. (2016). Values, Ideologies, and Communication Patterns Indicated Thais' Culture. *NIDA Journal of Language and Communication*, 21(29), 110-114.
- Huaihongthong, P. (2019). Human Resource Development Buddhist in Globalization. *Journal of Graduate MCU khonkaen Campus*, 6(2), 24-44.
- Kamales, N. (2019). Leaders with Managing Cultural Diversity and Communication. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 3(1), 63-72.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Office of the National Culture Commission. (2000). *Thai Culture*. Bangkok: Ministry of Culture Publication.
- Peuchthonglang, P. and Peuchthonglang, Y. (2018). The True Friends: Noble Friends on the Path of the Enlightenment. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 3(2), 117-138.
- Pherakhru Uthakitjaruk and Pherakhrubaidika Suwin Suvichano. (2019). The Traditional Belief of People to Promoting of Good Thai Civilian. *Journal of Graduate MCU khonkaen Campus*, 6(2), 271-286.
- Phra Brahmamagunabhorn (P.A. Payutto). (2016). *Dictionary of Buddhist*. Bangkok: Plithamma.
- Phrakhrusangharak Chakkit Phuripanyo. (2018). An Analysis of the Buddhist Monks' Leadership Characters in Buddhist Propagation. *Journal of MCU Nakhondhat*. 5(2), 250-266.
- Phramaha Khwanchai Kittimethi and Phramaha Weeratis Varinto. (2019). The Integration of Good Governance to the Good Life in Thailand's Current Society. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 4(2), 267-284.
- Royal Institute. (2002). *Dictionary of Royal Institute*. Bangkok: Nanmee Books Publication.